

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3095/2020. (IV. 23.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv.I.21.739/2018/8. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó magánszemély jogi képviselő nélkül eljárva az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének d) pontja, valamint az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, melyben a Kúria Pfv.I.21.739/2018/8. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [2] 2. Az indítvány benyújtásának előzményeként szolgáló, végrehajtás megszüntetése iránti pernek az alkotmányjogi panasz elbírálása szempontjából lényeges elemei a következők.
- [3] 2.1. A perben nem álló hitelező 2007. november 27-én közjegyzői okiratba foglalt kölcsönszerződést kötött az indítványozóval, amelyben japán yenben nyilvántartott jelzáloghitelt nyújtott. Az indítványozó a kölcsön (és járuléka) visszafizetésére vállalt kötelezettséget és tudomásul vette, hogy a kölcsönt és járulékait devizában állapítják meg. A szerződő felek a kölcsön összegét 11 millió forintban határozták meg, melyet a hitelező a folyósítás napján érvényes, a folyósító bank által alkalmazott deviza vételi árfolyamon forintban folyósított.
- [4] A szerződés szerinti fizetési kötelezettség teljesítésének elmaradása miatt a hitelező közjegyzői okiratba foglaltan a kölcsön jogviszonyt felmondta. Tartalmazta ez az okirat, hogy 2012. október 11-én az indítványozó tartozása 7 956 079 13 japán yen volt, amely – a felmondás időpontjában érvényes deviza eladási árfolyamon számolva – 22 619 133 Ft-nak felel meg. Az indítványozót terhelő fizetési kötelezettség érvényesítése érdekében közjegyzői okirat záradékolásával végrehajtás indult az indítványozóval szemben.
- [5] 2.2. Az indítványozó a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 369. § a) és d) pontjára alapított keresetében az ellene indult végrehajtás megszüntetését kérte.
- [6] Álláspontja szerint a végrehajtani kívánt követelés érvényesen azért nem jött létre, mert a végrehajtás során tőle követelt tőke összeget kölcsönként nem kapta meg. Hivatkozott arra is, hogy az alperesként perbevont faktoring zrt. (a továbbiakban: alperes) által követelt összegre nem is lehetett volna a végrehajtást elrendelni, a jogviszony felmondása is alaptalan volt, emellett beszámítható követelése áll fenn az alperessel szemben, amelyre vonatkozó nyilatkozatát szlovákiai közjegyzői nyilatkozat igazolja.
- [7] Az alperesi ellenkérelem a kereset elutasítására irányult.
- [8] Az első fokon eljáró Pécsi Járásbíróság a kereset elutasította. Az indítványozó fellebbezését elbíráló Pécsi Törvényszék mint másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet helybenhagyta. A bíróságok azzal indokolták döntésüket, hogy a szerződő felek deviza alapú kölcsönszerződést kötöttek, a hitelező forintkölcsönt adott az indítványozónak, melyet japán yenben tartott nyilván. Hangsúlyozták, hogy az indítványozónak a folyósított forint kölcsönösszeget és annak járulékait kell megfizetnie. Megállapították, hogy az indítványozó állításával ellentétesen nincs olyan követelése, amely beszámítható lenne az alperesi követelésbe. A hitelezőt nem terhelte olyan kötelezettség, hogy az eredetileg folyósított forint összeget az árfolyamváltozás következtében „kipótolja”. A jogviszony felmondásának következményeként is a végrehajtási záradékolás feltételeinek megvalósulását a végrehajtási nemperes eljárásban lehet vizsgálni, a végrehajtási záradékolás körülményei a végrehajtási perben nem vizsgálhatók.

- [9] 2.3. A jogerős ítélet ellen – annak hatályon kívül helyezése, elsődlegesen az elsőfokú ítélet megváltoztatása, a keresetének helyt adó határozat meghozatala, másodlagosan az elsőfokú ítéletre is kiterjedő hatályon kívül helyezése, az elsőfokú bíróság új eljárásra, új határozat meghozatalára utasítása iránt – az indítványozó felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő. Álláspontja szerint a bíróságoknak hivatalból kellett volna észlelniük, hogy az árfolyamkockázatot a jelzáloglevél kiállítójának kellett vállalnia. Tudomásul vette, hogy a kölcsön összege a jelzálog-hitelintézet által kibocsátandó jelzáloglevél fedezetéül szolgál, a jelzáloglevelek fedezetét jelzálog-hitelintézetnek kellett biztosítania. Érvelése szerint az alperes nem igazolta, és a kölcsönszerződésről készült közjegyzői okirat alapján nem állapítható meg, hogy az indítványozó lemondott volna a devizában meghatározott kölcsönösszeg mindenkori forintellenértékéről, és olyan tőke megfizetését vállalta volna, amelyet sohasem adott át a hitelező. Sérelmezte, hogy a bíróságok nem jelölték meg azt a jogszabályi rendelkezést, amely alapján kizárólag az indítványozó viselné a jelzálog levél fedezete biztosításából eredő árfolyamkockázatot. Állította, hogy a bíróságok nem vizsgálták, hogy tisztességtelen egyoldalú szerződésmódosításnak vagy szerződéses kötelezettség teljesítése elmulasztásának minősül-e a hitelező magatartása. Az indítványozó e körben jogszabálysértésként a jelzálog-hitelintézetéről és a jelzáloglevélről szóló 1997. évi XXX. törvény (a továbbiakban: Jtv.) 14. § (4) és (5) bekezdéseit jelölte meg.
- [10] További érvelése szerint a kölcsön jogviszony felmondása a felmondási ok hiányában nem joghatályos, melyet a bíróságoknak hivatalból kellett volna figyelembe venniük. Hangsúlyozta, hogy nem a felmondás érvénytelenségét állítja.
- [11] Álláspontja szerint, a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: DH2. törvény) 45. § (2) és (3) bekezdései alapján, nem a felmondás érvénytelenségét kellett volna vizsgálni, hanem azt, hogy az elszámolást követő felmondás joghatályos-e.
- [12] Az alperesi ellenkérelem a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.
- [13] 2.4. A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Indokolása szerint – egyetértve a másodfokú bírósággal –, a deviza alapú kölcsönszerződésnél az adós (jelen esetben az indítványozó) az adott időszakban irányadó forint kamatnál kedvezőbb kamatmérték mellett devizában adósodik el, ennek fejében azonban ő viseli az árfolyamváltozás hatását és kockázatát. A perbeli esetben az indítványozó a kölcsönszerződésről készült közjegyzői okirat V. 4. pontjában kijelentette: tudomása van arról, hogy a szerződés futamideje alatt a folyósítás napján érvényes, a bank által alkalmazott forint/deviza árfolyamhoz képest a forint árfolyamának gyengülése esetén a devizában megállapított törlesztő részletek forintban megfizetendő ellenértéke akár jelentős mértékben is emelkedhet. Tudomásul vette azt is, hogy ezen kockázat vagyoni kihatásait teljes mértékben ő viseli, továbbá kijelentette, hogy az árfolyamkockázatból adódó veszteség lehetőségét gondos megfontolás tárgyává tette és fizetőképességének megfelelően mérlegelte. A Kúria indokolása szerint az indítványozó ezen szerződési nyilatkozatával szemben nem bizonyította, hogy az árfolyamkockázatot a jelzáloglevél kiállítójának kellene vállalnia, illetve az árfolyamváltozásból eredő többletösszeg megfizetésének forrását a hitelezőnek kellett volna biztosítania. Nem bizonyította arra vonatkozó állítását sem, hogy kizárólag azon megfontolás alapján vállalta az árfolyamváltozásból eredő többletösszeg megfizetését, hogy ennek forrását a hitelezőnek kellett rendelkezésre bocsátania. A kúriai indokolás szerint a hitelező nem vállalt a felperes által állított, az esetleges árfolyamváltozásból eredő kötelezettséget. A Kúria szerint az eljáró bíróságok ezeket a körülményeket észlelték és megfelelően értékelték.
- [14] Az indítványozó által hivatkozott Jtv. 14. § (4) és (5) bekezdései rendelkezései a jelen ügyre nem vonatkoznak, hiszen az indítványozó a hitelezővel kölcsönszerződést kötött, jelzáloglevél vásárlására vonatkozó jogviszony közöttük nem jött létre, ebből következően a jelzáloglevelek fedezetére vonatkozó jogszabályi rendelkezések a perbeli jogviszonyra nem értelmezhetők.
- [15] A kúriai indokolás szerint téves volt az indítványozó azon érve, hogy le kellett mondania a devizában megállapított kölcsön forint-ellenértékéről, ugyanis a deviza alapú kölcsönszerződések esetén a kölcsönösszeg meghatározásának egyik tipikus módja, hogy a kölcsönt a felek forintban határozzák meg, de a szerződés egyéb rendelkezéseiből következően egyértelmű, hogy a kölcsön devizában kerül megállapításra. Ennek értelmében az adósnak (indítványozó) a szerződés szerinti időpontban meghatározott deviza-árfolyam figyelembe vételével kell a kölcsönt és járulékait forintban visszafizetnie. A felek a pénztartozást úgy határozták meg, hogy esedé-

kességkor az indítványozónak annyi forintot kell lerónia, amennyi megegyezik a szerződésben meghatározott devizanemben, japán yenben kirótt pénztartozással.

- [16] A Kúria hangsúlyozta, hogy a hitelező az indítványozó által igényelt kölcsönösszeget folyósította, a kölcsön jogviszony felmondásának oka a szerződésszerű visszafizetési kötelezettség teljesítésének elmaradása volt; az azonnali hatályú felmondással a tartozás fennálló összege egy összegben esedékessé vált. A Kúria a DH2. törvény rendelkezéseire utaló indítványozói érvekre figyelemmel arra hivatkozott, hogy ezen törvény rendelkezései arra az esetre vonatkoznak, amikor az elszámoláskor fennállt a fogyasztói kölcsön-jogviszony a pénzügyi intézmény és a fogyasztó között, és nem szűnt meg az elszámolást megelőző felmondással. Egyébként egy utólagos jogszabályalkotást követő elszámolás során megállapított esetleges túlfizetés ténye nem jelenthetné azt, hogy az elszámolást megelőző, jogszabályoknak megfelelő felmondás visszamenőleg érvénytelenné váljon.
- [17] Az indítványozó nem a felmondás érvénytelenségét állította, hanem annak joghatályossága hiányát, és sérelmezte, hogy a bíróságoknak hivatalból kellett volna ezt észlelniük. A Kúria arra hivatkozott, hogy a 2/2010. (VI. 28.) PK. vélemény 4. a. pontja úgy rendelkezik, miszerint a bíróságnak csak a rendelkezésére álló bizonyítási anyag alapján tényként egyértelműen megállapítható nyilvánvaló semmisséget kell hivatalból észlelnie. A kúriai indokolás szerint ilyen körülmény nem áll fenn. Egyetértett a Kúria a bíróságokkal abban is, hogy az indítványozónak az alperes irányában fennálló tartozásába beszámítható követelése nem állt fenn. A Kúria hangsúlyozta, hogy az eljáró bíróságoknak nem azt kellett vizsgálniuk, hogy a végrehajtás elrendelésére hogyan került sor, hanem arról kellett döntenie, hogy az indítványozó keresete megalapozott-e, indokolt-e a végrehajtás megszüntetése a Pp. 369. § a) és d) pontjai alapján.
- [18] 3. Az indítványozó ezt követően nyújtotta be alkotmányjogi panaszát és annak kiegészítését, amelyben Kúria Pfv.I.21.739/2018/8. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte, megjelölve az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése, valamint XXVIII. cikk (7) bekezdése sérelmét. Kérte a panasszal támadott ítélet végrehajtásának felfüggesztését.
- [19] Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy bár az indítványozó a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmeként az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdését jelölte meg, azonban az Alkotmánybíróság a panaszt tartalma szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése vonatkozásában vizsgálja.
- [20] Az indítványozó álláspontja szerint a bírói ítéletek azért sértik az Alaptörvény felhívott rendelkezéseit, mert az eljáró bíróságok nem vették figyelembe a kereseti kérelmében foglaltakat. Egyebekben a bíróságok jogszabály értelmezését vitatta, a kereseti kérelme érvelésével egyezően arra alapította panaszát, hogy az általa aláírt kölcsönszerződésbe foglaltaktól eltérő az árfolyamkockázatot nem neki, hanem a jogszabályok alapján az alperesnek kellene viselnie.
- [21] Az indítványozó a tisztességes eljáráshoz való joga sérelmét abban látta, hogy a kúriai ítélet „nem tartalmaz érdemi és indokolt rendelkezést” arról, hogy Jtv. 14. § (4) bekezdése alapján az árfolyam kockázatot az alperes viseli, bár érvelése szerint ez a kölcsönszerződésből „kiolvasható”. Állította, hogy a közjegyzői tájékoztatás alapján alappal volt annak tudatában, hogy őt árfolyamkockázat nem terheli, hiszen azt köteles a jelzálog-hitelintézet kiküszöbölni. Érvei alátámasztásaként hivatkozott a 2/2014. PJE 1.1. pontjára, amit úgy értelmezett, hogy a hitelezővel kötött kölcsönszerződése tisztességtelen és semmis. Álláspontja szerint az eljáró bíróságoknak ezt az elvi döntést alkalmazniuk kellett volna a perben a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 42. § (1) bekezdése alapján.
- [22] Az indítványozó a jogorvoslathoz való joga sérelmét abban látta, hogy számára a jogorvoslat lehetősége formális volt, „tényleges jogvédelmet nem kapott”. Ezen panasz eleme körében hivatkozott az Európai Alapjogi Charta által biztosított fogyasztóvédelmi alapjogai sérelmére, valamint az Európai Unió Bírósága C118/17. számú döntésére, amely kimondta, hogy a szerződések semmissége kiküszöbölése érdekében automatikusan nem alkalmazható az MNB devizaközép árfolyam, különösen a fogyasztó hátrányára nem. Állította, hogy jelenleg nincs olyan elszámolás az alperes és közte, ami a szerződést érvényessé teszi, tehát az semmis.
- [23] Az indítványozó végül utalt arra, hogy panaszának elsődleges célja az, hogy a strasbourgi bírósághoz fordulhasson „jogvédelemért, valamint az Európai Bizottság által a jogállamiság sérelme okán Magyarországgal szemben kezdeményezett perbe jelen iratanyagot is be tudja[m] csatolni”, „kénytelen” „az Alkotmánybíróság döntését igényelni”. Egyúttal jelezte, hogy azt a „nemzetközi jogorvoslati” kérelmében rögzíteni fogja „kitérve azon sajnálatos elutasítási arányt mutató statisztikára, melyet az MTA Law Working Papers 2017/23. számú

»Egy új alkotmányjogi panasz eljárás (Abtv. 27. §) jelentőségének mérhetősége a bírósági és az alkotmánybírói jogvédelem rendszerében« című tanulmányában rögzít”.

- [24] 4. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság először az alkotmányjogi panasz befogadásáról dönt, melynek során az eljáró tanács vizsgálja, hogy az indítvány megfelel-e az alkotmányjogi panasz befogadhatóságára vonatkozó törvényi – formai és tartalmi – feltételeknek. A testület megállapította, hogy az indítvány határidőben érkezett, az indítványozó érintettnek tekinthető és a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítette.
- [25] 4.1. Az Abtv. 52. § (1) bekezdése szerint az indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia, az (1b) bekezdés e) pontja alapján pedig a kérelem akkor határozott, ha indokolást tartalmaz arra nézve, hogy a kifogásolt bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével. Az indítványozó az általa megjelölt alaptörvényi rendelkezések sérelmét – már a keresetlevelében kifejtettek szerint – ugyanazon okokból látta, érvelése az egyes alaptörvényi cikkek vonatkozásában összefonódik.
- [26] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdése vonatkozásában mindezen alaptörvényi cikkek sérelmét a bíróságok jogértelmezésében, tényállásfeltárásában, következtetések levonásában és indokolásaik hiányosságában látta.
- [27] 4.2. Az indítványozó által hivatkozott ezen alaptörvényi rendelkezések alaptörvényben biztosított jogokra vonatkoznak, így az Alkotmánybíróság megvizsgálta, hogy az indítvány ezen elemei megfelelnek-e az Abtv. 29. §-ában foglalt feltételeknek.
- [28] Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. Ez alternatív feltétel, bármelyik megléte indokot ad a befogadásra. Az Alkotmánybíróság jelen ügyben megállapította, hogy alapvető alkotmányjogi jelentőségűnek tekinthető kérdést az indítványozó nem fogalmazott meg. Ezt követően azt vizsgálta, hogy az indítványban felhozott érvek alapján felmerülhet-e a bírói döntés alaptörvényességének kételye.
- [29] 4.3. Az indítványozó az említett alaptörvényi rendelkezések sérelmét összességében abban látta, hogy a számára kedvezőtlen bírósági döntések a kölcsönszerződést és az alkalmazandó jogszabályokat azonosan, de az indítványozó felfogásától eltérően értelmezték.
- [30] Ahogy a támadott kúriai döntés is részletesen számot ad arról indokolásában, az eljáró bíróságok eleget tettek indokolási kötelezettségüknek, az indítványozó valamennyi kereseti kérelmét megvizsgálták, azokról kialakított jogi álláspontjukról a hivatkozott jogszabályhelyek pontos megjelölésével és az ügyben való értelmezésével számot adtak.
- [31] Az Alkotmánybíróság megállapítja azt is, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése részét képező bírói indokolási kötelezettség maradéktalanul teljesült, így a bírói döntések alaptörvényességének kételye nem merül fel.
- [32] 4.4. A felmerülő jogkérdésnek az indítványozó felfogásától eltérő bírói megítélésével kapcsolatban az Alkotmánybíróság rámutat a korábbi döntéseiben kifejtettekre, miszerint „az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének d) pontja alapján a bírói döntéseket az alkotmányosság szempontjából ellenőrizheti, és jogköre a bírói döntés érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vizsgálatára és kiküszöbölésére korlátozódik, ezért a bírói döntés irányának, a bizonyítékok bírói mérlegelésének és értékelésének, illetve a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírálatára már nem rendelkezik hatáskörrel {elsőként lásd: 3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]; [...]}. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-ában szabályozott hatáskörében eljárva a bírói döntés és az Alaptörvény összhangját biztosítja. Ebből következően a bírói döntés alaptörvény-ellenességének vizsgálata során az Alkotmánybíróság attól is tartózkodik, hogy a bíróságok felülbírálati jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon {elsőként lásd: 3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [4]; [...]}.” {3028/2014. (II. 17.) AB végzés, Indokolás [12]} „Sem a jogállamiság elvont elve, [...] sem a diszkrimináció tilalma nem teremthet alapot arra, hogy az Alkotmánybíróság a bírósági szervezet feletti »szuperbíró-ság« szerepébe lépjen, és hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el.” {Először lásd: 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]}

- [33] 4.5. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló per során az indítványozó élhetett – és élt is – a jogorvoslathoz való jogával, ettől a bírói ítélet által nem volt elzárva, így a bírói döntések alaptörvényességének kételye az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdés sérelme okán sem merül fel.
- [34] 4.6. Mindezekből következően az indítvány alapján nem merül fel sem alapvető alkotmányjogi jelentőségűnek tekinthető kérdés, sem a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetősége, így az indítvány befogadásának feltételei nem állnak fenn.
- [35] Az Alkotmánybíróság a végrehajtás felfüggesztésére nem talált okot, így azt mellőzte.
- [36] 5. Mindezeket figyelembe véve az Alkotmánybíróság az indítványt – az Abtv. 47. § (1) bekezdése és az 56. § (1)–(2) bekezdései, valamint az Ügyrend 5. § (1) és (2) bekezdései alapján eljárva, az Abtv. 27. § a) pontjára, 29. §-ára, 52. § (1) bekezdésére és (1b) bekezdésének e) pontjára, valamint az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) és h) pontjára tekintettel – visszautasította.

Budapest, 2020. április 7.

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1241/2019.

